

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA LICA SA STEČENIM VISOKIM OBRAZOVANJEM ZA 2024/2025. GODINU

I UVOD

U skladu sa odredbama Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem („Službeni list Crne Gore”, br. 38/12, 86/22 i 88/24) i Pravilnikom o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje („Službeni list Crne Gore”, br. 46/12 i 73/24), realizuje se Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem za trinaestu generaciju korisnika.

S obzirom na pozitivne efekte koje je Program imao tokom prethodnih ciklusa nastavljeno je sa realizacijom istog za 2024/2025. godinu. Istraživanja su pokazala da Program doprinosi realizaciji ključnog cilja koji se tiče podrške mladim visokoškolcima pri prelasku iz svijeta učenja u svijet rada i povećanju zapošljivosti mladih.

Shodno Zakonu, Program omogućava licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, da tokom devetomjesečnog stručnog osposobljavanja kod izabranog poslodavca steknu znanja, vještine i kompetencije za samostalno obavljanje posla i polaganje odgovarajućeg stručnog ispita.

Pored toga što Program omogućava visokoškolcima da steknu odgovarajuće radno iskustvo, poslodavcima u javnom i privatnom sektoru daje šansu da prepoznaju potrebe za određenim kadrom, koji odgovara njihovoj specifičnoj djelatnosti, i radno ga angažuju po isteku stručnog osposobljavanja.

Izmjenama i dopunama Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem koji je Skupština Crne Gore donijela u septembru 2024. godine, uvećana je mjesečna novčana naknada korisnicima programa. Devetomjesečno stručno osposobljavanje, tokom kojeg korisnici imaju naknadu u neto iznosu od 600,00 eura, jeste svojevrsna podrška obrazovanju mladih, odnosno podsticaj da kroz dokazivanje u realnom radnom okruženju lakše dođu do zaposlenja i istovremeno motiviše poslodavce za otvaranjem novih radnih mjesta.

Nakon trinaestog ciklusa sprovođenja Programa, ukupan broj korisnika 42.121 lica je dobilo priliku da se stručno osposobljava. Za Program 2024/2025. godine poslodavci su iskazali veliko interesovanje, što je rezultiralo oglašavanjem 15.671 slobodnim radnim mjestom za stručno osposobljavanje, dok je ukupan broj lica sa stečenim visokim obrazovanjem koji se prijavio za učešće u Programu 2.384.

Nakon prvog kruga uparivanja korisnika sa poslodavcima, 2.195 korisnika je dobilo šansu za stručno osposobljavanje u trajanju od devet mjeseci. Budući da 189 lica, nakon prvog kruga povezivanja poslodavaca i korisnika, nije dobilo poslodavca, a imajući u vidu da je ostao veliki broj oglašanih slobodnih radnih mjesta, organizovan je i drugi krug odabira poslodavaca od strane potencijalnih korisnika Programa. Nakon sprovođenja

drugog kruga još 89 korisnika su dobili poslodavca, što rezultira da je ukupno upareno 2.284 korisnika. Ukupan broj korisnika koji nisu dobili priliku da se stručno osposobljavaju u ovom ciklusu je 100, što iznosi 4,19% od ukupnog broja prijavljenih korisnika.

U implementaciju Programa stručnog osposobljavanja, kao i prethodnih godina, uključeno je više vladinih institucija: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstvo javne uprave, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Uprava za ljudske resurse i ustanove visokog obrazovanja.

II REALIZACIJA PROGRAMA

U skladu sa Zakonom i podzakonskim aktima Program se realizuje kroz 6 faza, i to:

Koraci implementacije Programa	Period realizacije
objavljivanje javnog poziva	do 10. septembra
prijava poslodavaca	15. septembra – 15. oktobra
prijava korisnika	15. oktobra – 15. novembra
upućivanje korisnika kod poslodavaca	15. novembra – 15. decembra
potpisivanje ugovora	1. januara – 15. januara
početak stručnog osposobljavanja	15. januar – 15. oktobar

2.1 Prijava poslodavaca

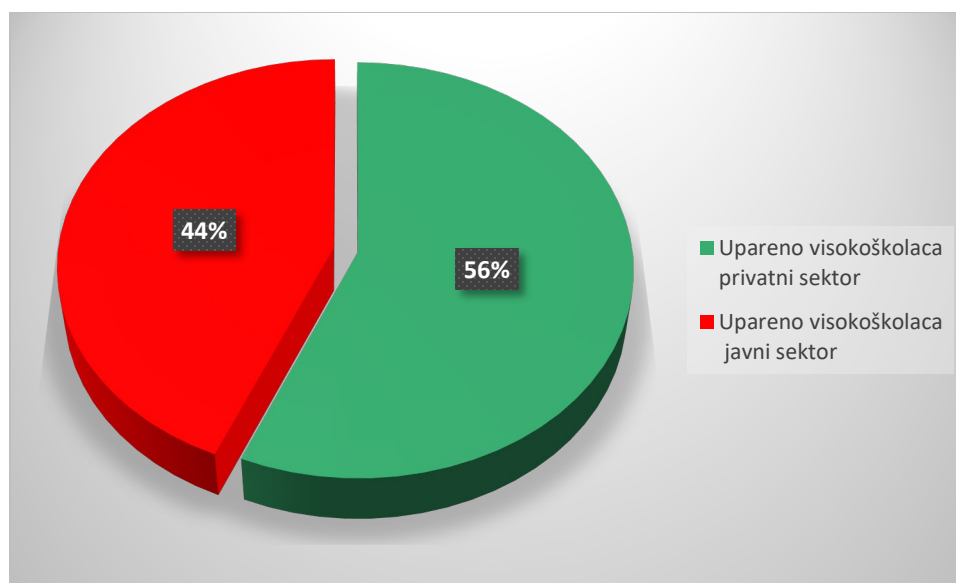
U skladu sa odredbama Pravilnika prijava poslodavaca je predviđena u periodu od 16. septembra do 16. oktobra 2024. godine putem Portala elektronske uprave.

Samim tim Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem počeo je 16. septembra 2024. godine, objavljivanjem Javnog poziva poslodavcima za učešće u Programu od strane Uprave za ljudske resurse za poslodavce iz javnog sektora, i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za poslodavce iz privatnog sektora. Javni poziv je objavljen u dnevnom listu „Pobjeda”, kao i na internet stranicama Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Portala eUprave, Uprave za ljudske resurse i Zavoda za zapošljavanje.

Kao i prethodnih godina i ove godine akcenat je stavljen na poslodavce iz privatnog sektora, uz nastojanje da se obezbijedi što veći broj poslodavaca upravo iz ovog sektora. Pravo učešća u Programu imali su državni organi - institucije nadležne za poslove obrazovanja, zdravstva, policije, vojske i kulture, privredna društva u većinskom državnom vlasništvu kao i javne službe čiji je osnivač opština.

Poslodavci su oglasili potrebu za ukupno 15.671 mjesta za stručno osposobljavanje, od čega je javni sektor oglasio 4.444 slobodnih mjesta, a privatni sektor 11.227 slobodnih mjesta. Ukupan broj uparenih radnih mjesta, u privatnom sektoru iznosi

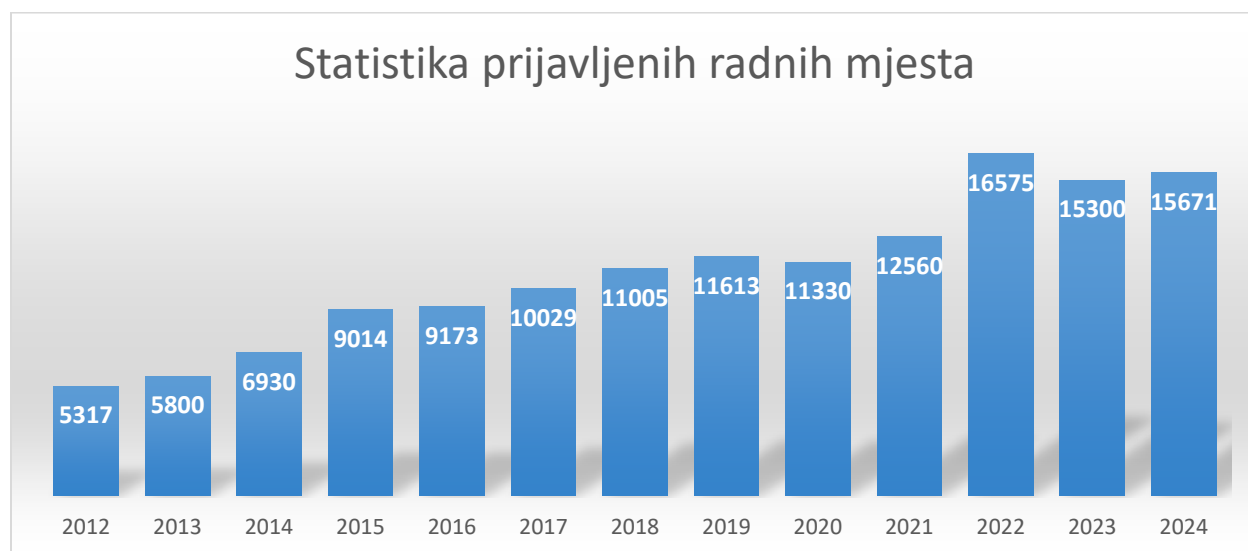
1.288, dok je u javnom sektoru 996 što je prikazano na slici 1. Broj neuparenih mjesta u privatnom sektoru iznosi 9.939, dok u javnom sektoru je 3.448.

Slika 1. Prikaz uparenih korisnika privatni i javni sektor

Broj prijavljenih mjesta u trinaestom ciklusu Programa je neznatno veći u odnosu na prethodni dvanaesti ciklus.

Slika 2. prikazuje broj prijavljenih radnih mjesta od početka realizacije Programa stručnog osposobljavanja.

Slika 2. Statistika prijavljenih radnih mjesta kroz godine

2.2 Prijava korisnika

Dana 18. oktobra 2024. godine, putem portala e-uprave, počelo je elektronsko prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa. Prijavljivanje potencijalnih korisnika Programa završeno je 18. novembra 2024. godine, sa mogućnošću izmjene preferenci od strane već prijavljenih potencijalnih korisnika zaključno sa 19. novembrom 2024. godine.

U okviru Programa 2024/2025. interesovanje za stručno osposobljavanje je iskazalo 2.384 visokoškolaca koji su uspješno prošli korake neophodne za učešće u programu.

Kako bi bile izbjegnute zloupotrebe bilo koje vrste, informacioni sistem je kreiran tako da se nakon prijave korisnika, koji je unosio ime i prezime, JMB, naziv ustanove na kojoj je stekao visoko obrazovanje i prosječnu ocjenu, navedeni podaci, povezuju sa bazom podataka ustanove visokog obrazovanja u Crnoj Gori na kojoj je prijavljeni visokoškolac stekao kvalifikaciju.

Drugi korak u prijavljivanju korisnika podrazumijevao je provjeru statusa na Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, odnosno da li je potencijalni korisnik Programa na evidenciji Zavoda kao lice bez radnog iskustva u okviru kvalifikacije sa kojom se prijavljuje.

Nakon 19. novembra 2024. godine, kada je istekao rok za odabir preferenci od strane korisnika, pokrenut je sistemski algoritam koji je automatski formirao elektronsku rang listu povezanih korisnika i poslodavaca na osnovu:

1. prosječne ocjene korisnika i
2. izabranih preferenci svakog korisnika.

U ovogodišnjem Programu stručnog osposobljavanja je učestvovalo 657 korisnika koji posjeduju rješenje o priznavanju inostrane obrazovne isprave od čega je njih 614 dobilo priliku da se stručno osposobi. Od ukupno prijavljenih korisnika njih 27,55% je visoko obrazovanje završilo u inostranstvu od čega je većina iz Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Najstariji i najmlađi korisnici koji su ove godine učestvovali u Programu:

1. Najstariji korisnik je rođen 12.04.1959. godine
2. Najmlađi korisnik je rođen 16.11.2003. godine

U nastavku je prikazana statistika prijavljenih visokoškolaca kroz godine.

Slika 3. Statistika prijavljenih visokoškolaca po godinama

2.3 Povezivanje korisnika i poslodavaca

Nakon elektronski sprovedenog povezivanja poslodavaca i korisnika u prvom krugu, ukupno 2.195 lica je dobilo poslodavca, odnosno mogućnost da se stručno osposobljava.

Lista povezanih poslodavaca i korisnika na Portalu e-uprave je objavljena 20. novembra 2024. godine.

Činjenicom da je ostalo 13.476 neuparenih radnih mjesta nakon prvog kruga, visokoškolci kojima u prvom krugu povezivanja poslodavaca i korisnika nije dodijeljen poslodavac imali su priliku da u drugom krugu izaberu nekog od preostalih poslodavaca kod kojih bi mogli da obave devetomjesečno stručno osposobljavanje. S tim u vezi, poziv visokoškolcima za drugi krug prijavljivanja za stručno osposobljavanje objavljen je 25. novembra 2024. godine na portalu e-uprave, kao i na web portalima Vlade Crne Gore, Uprave za ljudske resurse i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Poziv se isključivo odnosio na visokoškolce koji su se prijavili u predviđenom roku za prijavljivanje korisnika, ali u prvom krugu Programa nijesu dobili željenog poslodavca. Druga faza prijavljivanja za preostalih 189 korisnika, trajala je od 25. do 27. novembra 2024. godine i realizovala se putem Portala elektronske uprave. Nakon drugog kruga ukupno 89 korisnika je dobilo poslodavca, dok njih 100 nije dobilo šansu da se stručno osposobi, što je rezultiralo ostatkom od 13.387 radnih mjesta.

U nastavku su studijske oblasti sa najvećim brojem neuparenih visokoškolaca.

Studijska oblast	Neupareno
Oblast ekonomija	17
Oblast turizam i hotelijerstvo	6

Oblast diplomatije, politikologije i međunarodnih odnosa	4
Oblast bezbjednost i kriminalistika	4
Oblast engleski jezik	4
Oblast carine i špedicija	3
Oblast nautika	3

Iz tabele u nastavku uočavamo da je evidentno da su **poslodavci najviše tražili kvalifikacije iz oblasti:** prava, ekonomije, računovodstva, građevine, elektronike, telekomunikacija, turizam, arhitekture, marketinga i engleskog jezika i književnosti.

Studijski program	Traženo
Pravo	975
Ekonomija	884
Računovodstvo, finansije i bankarstvo	402
Građevina	301
Elektronika, telekomunikacija i računari	301
Turizam	300
Arhitektura	297
Marketing	296
Engleski jezik i književnost	282

Poslodavci su ove godine tražili najmanje studijskih programa koji su prikazani u tabeli u nastavku:

Studijski program	Traženo
Međunarodne studije-Kineske studije	5
Klinička medicina	5
Biohemija	5
Kostimografija	5
Pomorska elektrotehnika	5
Nauke o zdravlju	5
Truba	5
Japanski jezik i književnost	5
Poslovni italijanski	5
Lučko-transportni menadžment	5
Pravo evropske unije	5
Strukovne tehničke studije - Obrada metala	5
Harmonika	4
Jezik i književnost	4
Rudarstvo	4
Solo pjevanje	4
Strukovne tehničke studije - Zaštita od požara	4

Sportski trener	4
Strukovne tehničke studije - Željeznički saobraćaj	4
Drama i pozorište	3
Industrijski menadžment	3
Šerijatsko pravo	3
Antropologija	3
Violina	3
Muzikolog	3
Klinička psihologija	3
Molekularna biologija	3
Pravosudni i privrednopravni	3
Pravosudno-krivičnopravni	2
Pozorišna režija	2
Psihoterapija	2
Private policing (privatna bezbjednost)	2
Udaraljke	2
Ekperimentalna biologija i biotehnologija	1
Filologija	1
Strukovne studije za košarku	1
Strukovna medicinska sestra babica	1
Strukovne tehničke studije - Tehnologija drveta	1
Književno prevođenje	1

Takođe, uočeno je da za određene studijske programe, potražnja radnih mjesta je veća od prijavljenog broja studenata sa istim studijskim programom, što možemo primijetiti iz naredne tabele.

Studijski program	Traženo	Upareno korisnika
Pravo	975	192
Ekonomija	884	186
Računovodstvo, finansije i bankarstvo	402	80
Građevina	301	44
Elektronika, telekomunikacije i računari	301	63

Informacije koje se dobijaju kroz Program su dobar input u koncipiranju upisne politike na institucionalnom i državnom nivou.

2.4 Upućivanje korisnika kod poslodavaca

Na osnovu objavljenih rang lista Uprava za ljudske resurse će uputiti korisnike kod poslodavaca iz javnog sektora, a Zavod za zapošljavanje Crne Gore kod poslodavaca iz privatnog sektora. Svi poslodavci i korisnici će biti blagovremeno obaviješteni o rezultatima javnih poziva putem e-maila, kao i putem portala e-uprave.

2.5 Potpisivanje ugovora

Nakon upućivanja korisnika kod izabranog poslodavca, poslodavac i korisnik sklapaju Ugovor, pri čemu jedan primjerak Ugovora dostavljaju Upravi za ljudske resurse i Zavodu za zapošljavanje.

2.6 Početak stručnog osposobljavanja

Svi visokoškolci koji su dobili priliku da se stručno osposobljavaju počće sa stručnim osposobljavanjem kod izabranog poslodavca 15. januara 2025. godine, do kada će biti obavezni da zaključe Ugovor sa poslodavcem.

Poslodavci su dužni da korisnicima omoguće stručno osposobljavanje, u skladu sa Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem i posebnim aktom o programu osposobljavanja korisnika. Stručni tim zadužen za realizaciju Programa, u saradnji sa nadležnim državnim organima, vršiće kontrolu sprovođenja stručnog osposobljavanja.

III PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Svršeni visokoškolci i mladi koji tek ulaze na tržište rada predstavljaju poseban izazov i priliku za poslodavce. U periodu prijave visokoškolaca veliki broj poslodavaca je kroz medijsku kampanju osnaživao iste da odaberu njih kao poslodavca kod kojeg će odraditi stručno osposobljavanje. Takođe jedan vid oglašavanja prijavljenih mjesta putem programa, poslodavci su vršili putem internet platformi koje pružaju mogućnost pregleda oglasa za slobodna radna mjesta. Pored ovoga još jedan od kanala promovisanja je i putem sve prisutnijih društvenih mreža kako Facebook-a tako i Instagrama.

S obzirom da poslodavci, kroz mentorski program koji pružaju, obezbijeduju zaposlenim da budu aktivno uključeni u poslovne procese poslodavca, jedan broj korisnika dobija mogućnost produženja radnog angažmana i nakon predviđenih devet mjeseci.

IV PROBLEMI TOKOM REALIZACIJE PROGRAMA

Problemi koji su evidentirani tokom realizacije Programa stručnog osposobljavnja lica sa stečenim visokim obrazovanjem odnose se na:

- Zahtijevanje dostavljanja papirnog obrasca prijave poslodavaca na Program od strane Zavoda za zapošljavanje i Uprave za ljudske resurse;
- Insistiranje poslodavaca da oni izvrše izbor korisnika, ne poštujući činjenicu da se izbor korisnika sprovodi na osnovu prosječne ocjene potencijalnog korisnika stečene završetkom osnovnih studija;
- Nedovoljna informisanost poslodavaca o nazivima pojedinih studijskih programa, što rezultira zahtijevanje poslodavaca za izvršenje izmjena prijavljenih pozicija;
- Nepoštovanje vremenskih rokova od strane poslodavaca i korisnika za prijavljivanje za učešće u Programu;
- Visoka regionalna disproporcija između ponude i tražnje;
- Insistiranje visokoškolaca za promjenu nostrifikovanog studijskog programa.

Bitno je napomenuti da u toku trajanja prijave na Program stručnog osposobljavanja, od strane administratora na pomenutom Portalu je odgovoreno na više od 2.000 prijava od strane korisnika i poslodavaca, ovim putem, i u realnom vremenu riješene su sve eventualne nedoumice ili problematika istih.

V KONTROLA SPROVOĐENJA

Analize i ankete, koje je Radni tim sprovodio tokom prethodnih ciklusa Programa stručnog osposobljavanja pokazale su da poslodavci od korisnika očekuju brže uključivanje u rješavanju konkretnih problema i lakšu adaptaciju na realne radne uslove što je, razumljivo, vrlo teško očekivati od lica kojima je učešće u Programu prvo radno iskustvo u nivou visokog obrazovanja. S druge strane određeni broj poslodavaca nudi poslove korisnicima koji su sa stanovišta složenosti i prilika da se steknu praktična znanja daleko ispod nivoa očekivanog za samog korisnika. To za posljedicu ima nezadovoljstvo korisnika uslovima za stručno osposobljavanje i zahtjev koji se upućuje Timu za praćenje implementacije Programa za promjenu poslodavca. S druge strane bitno je navesti da izvjestan broj korisnika nije u potpunosti svjestan odgovornosti i obaveza koje nosi kvalifikacija koju su stekli završetkom određenog studijskog programa, pa tek nakon anagažmana kod poslodavca i uslovima koji podrazumijevaju praktikovanje same kvalifikacije postaju svjesni težine samog posla i s toga odbijaju dalje stručno osposobljavanje.

Jedan od evidentnih problema je i nedostatak adekvatnog mentorstva samog korisnika, odnosno obezbjeđivanje od samog poslodavca lica koje prati stručno osposobljavanje korisnika, daje mu korisne savjete i instrukcije i na taj način obezbjeđuje maksimalno moguće uslove za sticanje praktičnih znanja, uključivanje u rješavanju problema, sticanju komunikacionih vještina i navika koje su preduslov za lakši prelazak iz svijeta učenja u svijet rada. U tom cilju neophodno je pojačati kontrolu poslodavaca, jer stručno osposobljavanje bez mentorstva ne ispunjava svoju svrhu.

Radni tim za praćenje implementacije Programa će, u cilju bržeg i efikasnijeg rješavanja problema, u saradnji sa nadležnom inspekcijom još intenzivnije vršiti, na licu

mjesta, uvid u uslove rada korisnika i samo praktično osposobljavanje korisnika i realizaciju samog Programa. S tim u vezi, u slučajevima neispunjavanja zakonskih obaveza korisnika i poslodavaca primjenjivaće se adekvatne kaznene mjere.

VI PODACI O USPJEŠNOSTI PROGRAMA STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA

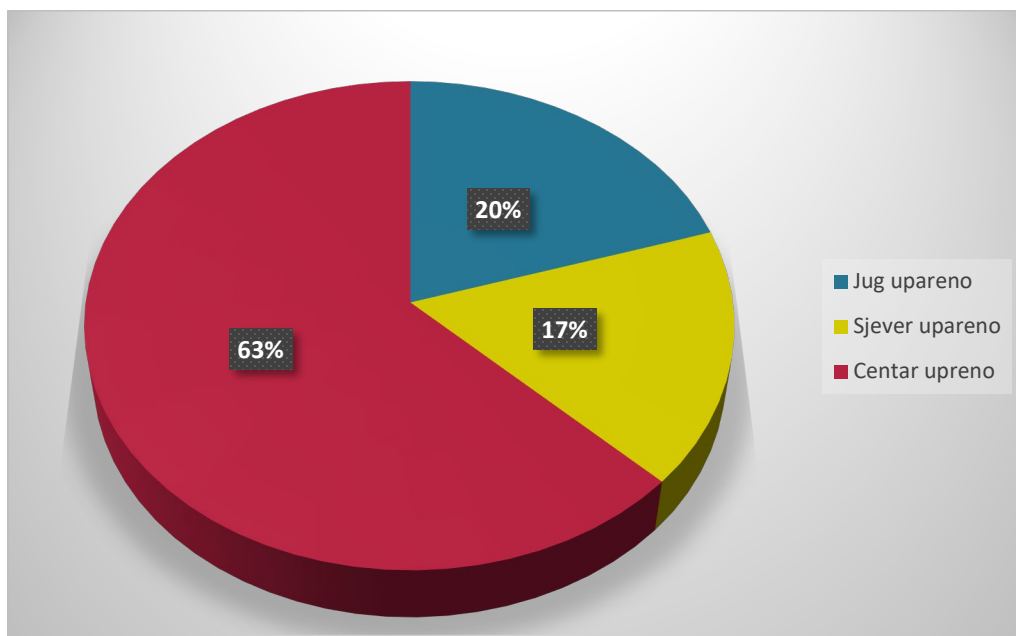
Prema podacima Zavoda za zapošljavanje preko 50% korisnika koji su završili Program stručnog osposobljavanja je, godinu dana nakon završetka Programa, nastavilo svoj radni angažman kod istog ili drugog poslodavca.

Ovi podaci nam govore da je ostvaren glavni cilj Programa, odnosno da su se visokoškolci kroz devetomjesečno stručno osposobljavanje u dovoljnoj mjeri osposobili za samostalno obavljanje poslova, a sa druge strane da su poslodavci angažovanjem korisnika nakon stručnog osposobljavanja, prepoznali njihova znanja, vještine i kompetencije koje odgovaraju specifičnoj djelatnosti koju obavljaju. Samim tim se može reći da je Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem veoma uspješan jer je uticao i na povećanje zapošljivosti mladih.

PRILOZI SA PODACIMA O PONUDI/TRAŽNJI DOBIJENI NA OSNOVU PROGRAMA

REGIONALNA STRUKTURA UPARENIH RADNIH MJESTA

TRAŽNJA ZA RADNIM MJESTIMA PO OPŠTINAMA

Opština	Traženo	Ostalo upražnjeno mjesta
Podgorica	7439	6304
Bar	1270	1149
Nikšić	1175	984
H.Novi	901	826
Kotor	660	609
Budva	577	530
Ulcinj	550	417
B.Polje	503	410
Berane	438	367
Tivat	418	384
Rožaje	301	201
Danilovgrad	279	254
Pljevlja	261	208
Cetinje	252	207
Plav	131	106
Tuzi	111	82

Zeta	94	83
Kolašin	86	77
Andrijevica	48	42
Mojkovac	47	34
Gusinje	44	33
Žabljak	29	26
Petnjica	22	21
Plužine	20	19
Šavnik	15	14
UKUPNO	15.671	13.387

Statistika ukazuje da velik broj opština na sjeveru Crne Gore iskazuje potrebu za radnim mjestima koje nažalost ne nailaze na interesovanje od strane visokoškolaca. Za primjer možemo navesti opštinu Šavnik, koja svake godine prijavljuje do 15 radnih mjesta, a popuni se samo jedno mjesto, opština Kolašin od prijavljenih 86 mjesta popunjeno je svega 9, zatim opština Plužine od prijavljenih 20 pozicija popunjeno je jedno radno mjesto.

POVEZANI VISOKOŠKOLCI PO OPŠTINAMA

Opština	Broj uparenih visokoškolaca
Andrijevica	6
B.Polje	93
Bar	121
Berane	71
Budva	47
Cetinje	45
Danilovgrad	25
Gusinje	11
H.Novi	75
Kolasin	9
Kotor	51
Mojkovac	13
Nikšić	191
Petnjica	1
Plav	25
Plužine	1
Pljevlja	53
Podgorica	1135
Rožaje	100
Šavnik	1

Tivat	34
Tuzi	29
Ulcinj	133
Zeta	11
Žabljak	3
UKUPNO	2.284

TRAŽENO RADNIH MJESTA/BROJ PRIJAVLJENIH VISOKOŠKOLACA PO STUDIJSKIM OBLASTIMA

Studijska oblast	Traženo radnih mjesta	Prijavljeno visokoškolaca
OBLAST EKONOMIJE	2785	432
OBLAST TURIZAM I HOTELIJERSTVO	1425	120
OBLAST PRAVO	1269	225
OBLAST IT	1191	186
OBLAST ENGLISKI JEZIK	358	67
OBLAST GRAĐEVINA	352	54
Arhitektura	297	30
Grafički dizajn	261	50
OBLAST NOVINARSTVO	224	15
OBLAST ENERGETIKA	222	43
Psihologija	213	49
OBLAST DIPLOMATIJE, POLITIKOLOGIJE I MEĐUNARODNIH ODNOSA	208	61
OBLAST MAŠINSTVO	203	26
OBLAST BEZBIJEDNOST I KRIMINALISTIKA	197	71
Učiteljski studij	194	28

BROJ UPARENIH/NEUPARENIH RADNIH MJESTA U PRIVATNOM/JAVNOM SEKTORU

Broj uparenih radnih mjesta javna uprava:
996
Broj neuparenih radnih mjesta javna uprava:
3448
Broj uparenih radnih mjesta privatan sektor:
1288
Broj neuparenih radnih mjesta privatan sektor:
9939